

professional development. These reasons can improve your employment opportunities, professional development and can enable personal growth. Keeping the brain active does have advantages since learning can prevent you from becoming bored and thus enable a more fulfilling life at any age.

Today, the Polish higher education system is developing rapidly. Poland holds fourth place in Europe (after the United Kingdom, Germany and France) in terms of the number of people enrolled in higher education. Poland plays an active part in the Bologna Process. Foreign students coming to Poland can expect the most attractive and diversified education opportunities meeting high European standards.

Being well-educated is not necessarily the key to employment. Although qualifications may get people an interview, actually getting the job can take a lot more. Nowadays, employers are looking for well-balanced people with transferable skills. This includes the ability to be able to demonstrate that you are keen to learn and develop. Putting the time in for extra learning brings its own rewards. It means people can get more personal satisfaction from their lives and jobs as they understand more about who they are and what they do.

Keywords: educational challenges, informative and media aspects, distance learning, globalization, informative society, the European Union

УДК 811.111

КОМУНІКАТИВНИЙ ПІДХІД В НАВЧАННІ ПРОФЕСІЙНО- ЗООРІЄНТОВАНОГО МОВЛЕННЯ СТУДЕНТІВ НЕМОВНИХ ФАКУЛЬТЕТІВ УНІВЕРСИТЕТІВ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Н. А. ГЛУХОВСЬКА, асистент,

Національний університет біоресурсів і природокористування України

E-mail: Nataliahlukhovs'ka@gmail.com

*ORCID:*0000-0002-6983-1158

Анотація. Обґрунтовано доцільність комунікативного підходу викладання іноземних мов студентам немовних факультетів, що значно підвищує якість знань студентів. Вказано на необхідність застосування провідних видів мовленнєвої діяльності на заняттях, моделювання ситуацій професійного спілкування, які створюють максимальне наближення навчального процесу та реальної фахової комунікації іноземною мовою. Отже проаналізувавши методiku викладання іноземної мови у вищому навчальному закладі немовного профілю та вибору методів навчання ІМ, і це сприяє засвоєнню професійно-зорієнтованої лексики. Застосовуючи активні методи практики навчання ІМ студентів немовних спеціальностей має ряд переваг, оскільки вони ставлять студентів в активну позицію, що передбачає не лише засвоєння знань з мови, а й сприяє навчання професійно-орієнтованого спілкування

Ключові слова: комунікативний підхід, студенти немовних факультетів, фахова комунікація, комунікативна ситуація, професійно-зорієнтована лексика, активні методи навчання

Актуальність. На сучасному етапі реформування вищої освіти в Україні сучасні методи та підходи до вирішення проблем навчання іноземної мови студентів немовних ВНЗ висувають дедалі нові й нові вимоги до підготовки

фахівців. Сучасний спеціаліст повинен володіти іноземною мовою для успішної міжкультурної комунікації.

Виходячи з цього комунікативний підхід – стратегія, або низка методів, орієнтована на організацію процесу навчання, адекватного процесу реального спілкування шляхом моделювання основних закономірностей мовленнєвого спілкування. Основними принципами комунікативного підходу є: принцип мовленнєвої спрямованості навчання, принцип функціональності, принцип мовленнєво-когнітивної активності учасників навчального процесу, принцип ситуативності, принцип новизни, принцип особистісної орієнтації спілкування, принцип моделювання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У програмі з англійської мови для вищих навчальних закладів зазначено, що метою навчання іноземної мови (ІМ) у ВНЗ є оволодіння мовою як засобом комунікації, який сприяє розвитку у студентів здатності використовувати її як інструмент спілкування в умовах взаємодії у багатонаціональному й полікультурному просторі.

У Загальноєвропейських рекомендаціях з мовної освіти визначено основні напрями професійної підготовки фахівців, що передбачають досягнення студентами немовного факультету достатнього рівня ІКК у професійній сфері спілкування [1].

Проблему формування ІКК у студентів немовних спеціальностей висвітлено у працях Н.Сури, А. Астадур'ян, Л. Борозенець, Н. Гавриленко, О. Григоренко, М. Євдокімова, В. Зикова, Е. Комарова, Н. Кучеренко, Т. Лучкіна, Ю. Маслова, О. Метьолкіної, О. Фадейкіна та ін.; методика формування ІКК досліджували вітчизняні та зарубіжні вчені-методисти, а саме: І. Баценко І. Берман, В. Борщовецька, В. Гнаткевич, О. Ізмайлова, Н. Катрич, Е. Мірошніченко, Ю. Пассов, Ю. Солодовнікова, О. Тарнопольський, В. Теніщева, О. Чиханцова,

С. Шатілов, Р. Елліс (R. Ellis), І. Нейшн (I. Nation), Н. Шмітт (N. Schmitt), В. Віддовсон (W. Widdowson) та ін. Вчені зазначають, що ІКК є невід'ємною складовою підготовки студентів немовних спеціальностей, оскільки сприяє продуктивній взаємодії з навколишнім світом, тобто успішному професійному становленню майбутнього фахівця.

Мета статті полягає в тому, щоб розкрити особливості пошуку і впровадження у практику методів навчання іноземної мови для студентів немовних спеціальностей за допомогою комунікативного підходу в навчанні.

Методи. Для досягнення мети застосовані такі методи: аналіз, узагальнення, систематизація.

Результати. Спираючись на методика викладання іноземної мови у вищому навчальному закладі немовного профілю та реалізації принципу комунікативної спрямованості з наданням максимальної відповідності умовам реального процесу спілкування.

Оскільки, основна мета комунікативного підходу – "навчити студентів вирішувати типові ситуації в актуальних для себе сферах спілкування"

(Е.І. Пассов), тому така підготовка передбачає формування необхідної комунікативної спроможності у сферах професійного та ситуативного спілкування в усній і письмовій формах, зокрема вміння спілкуватися з іноземними колегами, вивчати іншомовну документацію, працювати з іноземними джерелами інформації [4].

Викладаючи іноземну мову в немовному вищому навчальному закладі, слід враховувати особливості впливу майбутньої професійної діяльності студентів на зміст курсу, підбір навчального мовленнєвого матеріалу, способи та прийоми

управління навчальною діяльністю на заняттях з викладачем і під час самостійної роботи студентів. Мовленнєві вправи та ситуації, які використовуються під час занять, повинні моделювати типові явища реального життя у відповідній сфері професійного спілкування.

Подібне професійно спрямоване навчання іноземної мови все частіше зустрічається і в методиках зарубіжних авторів. Так, наприклад, Мері Дж. Шлепегрель у статті "Англійська для спеціальних цілей" [2] закликає викладачів пов'язувати навчання іноземної мови з майбутньою професією або діяльністю студентів. З метою формування ІКК студентів немовних спеціальностей на заняттях з ІМ у ВНЗ доцільно використовувати такі активні методи навчання: імітаційні, які передбачають, як правило, навчання професійним умінням і навичкам та пов'язані з моделюванням професійної діяльності, інакше кажучи, імітуються як ситуація, так і сама професійна діяльність; неігрові, що передбачають аналіз конкретних ситуацій; рішення ситуаційних задач; вправи, виконання індивідуальних завдань; ігрові, розігрування ролей (рольова, ділова гра) [3]. Такий підхід особливо важливий для немовних факультетів, де при вивченні іноземної мови наголос робиться не на граматичній чи фонетичній правильності висловлювань, а на вмінні студента спілкуватися в тій чи іншій сферах. Метою кожного заняття повинна стати практика, в ході якої студенти мають можливість застосовувати знання, отримані на заняттях з іноземної мови та з майбутньої спеціальності.

Однією з передумов реалізації комунікативного підходу до навчання іноземних мов є введення студента в повністю іншомовне середовище шляхом викладання курсу винятково іноземною мовою [5].

Правила, значення нових слів слід пояснювати, перш за все, оперуючи знайомою для студента лексикою, граматичними конструкціями та виразами, принагідно використовуючи жести та міміку, малюнки, іншу наочність тощо.

Формування комунікативних навичок у немовному вузі здійснюється поетапно: набуття первинних граматичних навиків, ознайомлення з професійно-орієнтованим лексичним матеріалом, його поступова активізація, відпрацювання навичок, необхідних для виникнення висловлювань при мовленні, використовуючи різноманітні лексико-граматичні вправи.

Під час підготовчого етапу доцільними, на нашу думку, є навчальні картки, вправи в парі, в ланцюжку, асоціограми питання-відповідь. Для побудови комунікації (автоматизація граматичного вірного говоріння) слід використовувати вправи в парі, представлення варіації моделей діалогів, висловлювання власної думки. Етап безпосередньої комунікації передбачає такі форми та методи навчання: аргументація, дискусія, завершення історії за наявності початку, складання історії за ключовими словами.

Досвід роботи зі студентами немовного вузу показує, що володіння формулами мовного етикету значно полегшує їм процес комунікації, особливо в тих випадках, коли співрозмовник володіє невеликим словниковим запасом і має недостатній рівень мовленнєвої компетенції. Надзвичайно ефективною, на нашу думку, є система завдань, розроблена Н.А. Сурою [4]. Вона передбачає

поетапне навчання студентів діалогічного мовлення спочатку на рівні тільки висловлювання, потім – мікродіалогу й далі – діалогу й полілогу (лінгвістичний аспект) та реалізується за допомогою техніки комунікативної взаємодії (термін В. Томілової), яка якнайкраще сприяє розвитку комунікативних умінь та навичок діалогічного мовлення студентів університету в іншомовному професійному середовищі. У навчанні техніки комунікативної взаємодії виділяються три етапи:

аналіз діалогу-зразка; реконструкція діалогу-зразка; створення діалогу (полілогу) у межах заданої ситуації спілкування.

Специфікою моделювання професійно-орієнтованих комунікативних ситуацій є те, що викладачеві слід створювати такі навчальні ситуації, які мають професійну значимість для студентів, відповідають їх пізнавальним інтересам з фахового спрямування підготовки, а також дають змогу розкрити та реалізувати іншомовні комунікативні здібності, необхідні в діяльності фахівців певної

галузі. Маємо на увазі їх уміння вести бесіду, правильно висловлювати й аргументувати свої погляди на ту чи іншу проблему, дізнатись про думку співрозмовника, поцікавитись інформацією, уточнити факти чи дані. Безперечно, використання проблемних завдань забезпечує формування відповідних видів мовленнєвої діяльності, допомагає реалізації основної функції вивчення іноземної мови у ВНЗ – формування у студентів професійної комунікативної компетенції. Принагідно зазначимо, що комунікативна компетенція вважається сформованою, якщо "майбутній фахівець використовує

іноземну мову, щоб самостійно отримувати й розширювати свої знання і досвід" [1]. Створюючи проблемні ситуації, викладачеві потрібно враховувати відповідність завдань рівню наявних знань студентів, уникати стереотипності, відображати реальні ситуації професійної діяльності тощо.

Для студентів спеціальності "Агрономія":

Ви плануєте сівозміну угідь сільськогосподарського підприємства.

Обговоріть це питання з головним агрономом.

Вам терміново потрібно закупити мінеральні добрива. Ви телефонуєте до постачальників, визначаєте вартість та терміни доставки.

Запропонуйте шляхи поліпшення урожайності зернових в умовах лісостепової зони. Обґрунтуйте свою точку зору.

Плодові дерева саду підприємства потребують термінової обробки від шкідників. Проведіть первинний інструктаж з виконавцями.

Саме ця професійно-орієнтована тематика допомагає закріпити лексичну базу, поглибити знання та сформувати фахові комунікативні навички.

Проте наближеність до реальних ситуацій безсумнівно підвищує вмотивованість студентів, дозволяючи зняти або подолати психологічні бар'єри, які можуть виникати при відпрацюванні аналогічних мовних навичок у традиційному навчальному середовищі в аудиторії. По-третє, аналіз мовленнєвих ситуацій вимагає від викладача певної позааудиторної та аудиторної підготовки, яка сама по собі є ефективним видом навчальної діяльності. Як показує практика, студенти більш відповідально й творчо готуються, виконуючи певну кількість навчальних завдань, які зазвичай сприймаються ними формально.

Одним з важливих методів навчання усного професійного орієнтованого спілкування студентів немовних факультетів є дискусія. Вона виникає там і тоді, де є проблемна ситуація, котра спричинює розбіжність поглядів, спонукає до обговорення, породжує цікаві ідеї, персональні оцінки, аналіз фактичного матеріалу, власну точку зору тощо. Дискусійні висловлювання набувають форм як діалогічного, так і монологічного висловлювання. Студенти, обмінюючись власними думками, використовують елементи читання, зокрема, цитування, аудіо та візуальні опори (таблиці, графіки, плакати тощо). Змістом таких дискусій можуть бути професійно-орієнтовані проблеми, пов'язані з майбутньою спеціальністю студентів, з обов'язковим використанням фахової лексики. Студенти також з цікавістю обговорюють проблеми реального життя: обґрунтовують власний вибір професії, плани на майбутнє, тощо. Проведення диспуту є ефективним при

навчанні усного професійного мовлення, адже він практично орієнтований і може бути реалізований під час фахової діяльності студентів немовних навчальних закладів.

"Проблемно-дискусивна орієнтованість процесу викладання іноземних мов у ВНЗ сприяє підвищенню мовленнєвої активності студентів, вмотивованості та самостійності їх висловлювань" [6].

Таким чином, основною умовою навчання іншомовної комунікації є забезпечення можливості використання одержаних фахових знань у комунікативних ситуаціях, створення мовного середовища, максимально наближеного до реального іншомовного професійного спілкування.

Навчальна діяльність студентів повинна бути зорієнтована на активне та самостійне вирішення комунікативних завдань, мотивуючих необхідність вільного володіння іноземною мовою. Методологічно ефективними є імітаційно-ігрові ситуації, які мають бути спрямовані на відпрацювання навичок діалогічного та монологічного мовлення в ситуаціях професійної діяльності.

Паралельно слід практикувати використання загальноприйнятих кліше та виразів ділового спілкування з метою вироблення навичок їх вільного використання.

Таким чином, комунікативна методика викладання іноземних мов характеризується тим, що на перший план виходить комунікація тобто спілкування, діалогічне мовлення, спонтанне мовлення, тобто основний акцент ставиться на реальне спілкування. Ознакою підручників комунікативного спрямування є те, що вони містять аутентичний навчальний матеріал, тобто характер змісту іншомовної інформації відповідає сучасному стану розвитку мови, що вивчається. Відповідно і завдання до текстів чи теми будуються таким чином, що спонукають студентів до розмови, звернення до власного життєвого досвіду. Важливо, щоб комунікативний підхід гармонійно поєднував у собі різні способи навчання без шкоди для граматики, оскільки знання і здатність користуватись граматичними ресурсами мови представляють один з компонентів іншомовної комунікативної компетенції.

Висновки і перспективи дослідження. Отже, здійснений аналіз наукових джерел свідчить про те, що ефективність формування ІКК у студентів немовних спеціальностей та становлення їх як компетентних і конкурентоспроможних фахівців залежить від вибору методів навчання ІМ. Введення активних методів у практику навчання ІМ студентів немовних спеціальностей має ряд переваг, оскільки вони ставлять студентів в активну позицію, що передбачає не лише засвоєння знань з мови, а й сприяє навчанню професійно-орієнтованого спілкування.

Список використаних джерел

1. Програма з англійської мови для професійного спілкування [текст] / [кол. авторів Г.Є.Бакаєва, О.А.Борисенко, І. І.Зуєнок, В.О.Іваніщева та ін.] - К.: Ленвіт, 2005. – 119 с.
- 2.Програма з англійської мови для університетів/інститутів (п'ятирічний курс навчання): [текст] Проект / Колектив авт.: С. Ю. Ніколаєва, М. І. Соловей, Ю. В. Головач та ін. – К.: Київ. держ. лінгв. ун-т, 1998.
3. Schleppegrell, M. English for specific purposes: [Text] A Program Design Model // Teacher Development: Making the Right Moves. – Washington, D.C., 1994. – P. 234-245.
4. Сура, Н.А. Навчання студентів університету професійно орієнтованого спілкування іноземною мовою[текст]: Автореферат дис.канд. пед. наук: 13.00.04. /

Луганський національний педагогічний університет імені Тараса Шевченка. – Луганськ, 2005. – 17 с.

5.Николаева,Ж. В. Сучасні підходи до формування іншомовної компетенції майбутніх філологів у контексті євроінтеграції [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://lib.chdu.edu.ua/pdf/naukpraci/pedagogika/2006/50-33>.

6. Пассов,Е.И. Основы коммуникативной методики обучения иноязычному общению /[текст] Е. И. Пассов. – М. : Рус. яз., 1989. – 276 с.

7. Canal,M. From Communicative Competence to Communicative Language Pedagogy / [Text] M. Canal // Richards, J.and Schmidt R., (eds.) Language and Communication. – London : Longman, 1983. – P. 2–27.

8. Philips, D. Language in Schools / Philips D. // From Complacency to Conviction[Text] // CILT. – 1988. – P. 12

References

1.Programma z angliis'koi movy dlya profesiynogo spilkuvannia / [Curriculum of the English language for specific purpose] [kol. avtoriv H.Y.Bakaieva, O.A.Borusenko, I. I.Zuenok, V.O.Ivanishcheva etc.](2005), Lenvit,119.

2. Programa z angliis'koi movy dlya universytetiv/institutiv (pyatyrichnyi kurs nachannya):[Curriculum of the English language for universities\institutes] Proekt / Kolektyv avt. S. Y. Nikolayeva, M. I. Solovey, Y. V. Holovach etc.(1998) K: Kyiv State Linguistic University.

3.Schleppegrell, M.(1994) English for specific purposes: A Program Design Model // Teacher Development: Making the Right Moves. – Washington, D.C., 234-245.

4. Sura, N.A. (2005) Navchannia studentiv universytety profesiynogo orientovanogo spilkuvannia inozemnoyo movoyo: [University students'studying on the professional foreign language speaking]. Lugans'k T. Shevchenko National Pedagogical University. Lugans'k,. – 17.

5.Nikolayeva, Zh.V.(2006) Suchasni pidkhody do formuvannia inshomovnoi kompetentsii maibutnikh philologiv u konteksti yevrointegratsyi[Modern approaches for the foreign language competence formation of the future philologists] / Available at :<http://lib.chdu.edu.ua/pdf/naukpraci/pedagogika//50-37-24.pdf>

6.Canal M. (1983)From Communicative Competence to Communicative Language Pedagogy / M. Canal // Richards, J.and Schmidt R., (eds.) Language and Communication. – London : Longman, 27.

7.Philips, D. (1988) Language in Schools / Philips D. // From Complacency to Conviction // CILT, 12

8.Passov, Y.I. (1989) Osnovy komunikativnoi metodyky obucheniya inoyazychnomy obshcheniyu [Basis of communicative methods of foreign language teaching]. Moscow, Russia: Russian Language, 276.

КОММУНИКАТИВНЫЙ ПОДХОД В ОБУЧЕНИИ ПРОФЕССИОНАЛЬНО-ОРИЕНТИРОВАННОЙ РЕЧИ СТУДЕНТОВ НЕЯЗЫКОВЫХ ФАКУЛЬТЕТОВ УНИВЕРСИТЕТОВ В УСЛОВИЯХ ЕВРОИНТЕГРАЦИИ

Н.А. Глуховская

Аннотация. Обосновано целесообразность коммуникативного подхода в обучении иностранным языкам студентов неязыковых факультетов, что повышает качество знаний студентов. Указано необходимость использования основных видов языковой деятельности на занятиях, моделирования ситуаций профессионального общения, которые создают максимальное приближение учебного процесса и реальной коммуникации иностранными языками. Выбор методов обучения ИЯ студентов неязыковых факультетов способствует усвоению профессионально-ориентированной лексики. Используя активные методы практик обучение ИЯ студентов неязыковых факультетов имеет свои

преимущества, поскольку предусматривают не только усвоение знаний с языка, но и способствует обучению профессиональной речи.

Ключевые слова: коммуникативный подход, студенты неязыковых факультетов, профессиональная коммуникация, коммуникативная ситуация, профессионально-ориентированная лексика, активные методы обучения

COMMUNICATIVE METHOD IN THE STUDENT'S PROFESSIONAL ORIENTED STUDYING FOR NON-LINGUISTICS FACULTIES OF THE UNIVERSITIES IN THE CONDITION OF EUROPEAN INTEGRATION

N.A.Hlukhova

Abstract. *The article is devoted to the communicative method and it is prospective and plan for future. The necessities of the communicative method in the student's professional oriented at teaching foreign language for non-language faculties of the universities have been discussed.*

The formation of foreign communicative competence for students who study foreign language for special purpose are the main object of the discipline and cause the realization of communicative approach as an educational process.

Analyzing the methodology of foreign language teaching and choice of foreign language methods of teaching and help students to know the vocabulary for specific purpose.

Using of the active methods of teaching have many advantages for students. It is expected to master their knowledge not only from language, but also from the using the language itself.

The aim of teaching English for specific purpose is to perform different tasks, which connect with their specialty and aimed at speaking English in different spheres of life. In order to form communicative student's skills it is possible to use different approaches and methods of teaching English such as: basis grammatical skills, doing different lexicogrammatical tasks. From the beginning, it is necessary to pay attention to work in pairs or work in small groups like discussing different topics and giving your own ideas, making up the story using key words or expressions.

If future specialist use the foreign language in order to get or extend their knowledge, experience, and special vocabulary helps them to enrich their skills.

Communicative methods of teaching is based on the spontaneous speaking on the first place and it combine different means of studying.

Keywords: *communicative method, special communication, communicative situation, students of non-linguistics faculties, vocabulary for specific purpose, active methods of teaching*